

şikle evlenen bir kadının yeni kocasını cinsî bakımdan zayıf bulunduğu için eski kocasına dönmek isteğini Resûlullah'a anlattığını duymuş, Hz. Peygamber'in huzurunda bu şekilde konuşmanın saygısızlık olacağını düşünerek o esnada içerde bulunan Ebû Bekir'e kadının bu şekilde konuşmasına engel olmadığı için târizde bulunmuştur (Buhârî, "Şehâdât", 3, "Edeb", 68; Müslim, "Nikâh", 111-112).

Muhammed b. Hasan Büraygı, Hâlid hakkında *Hâlid b. Sa'îd b. 'Aş: eş-şahâbî el-müccâhid* adıyla bir eser yazmıştır (Zerkâ [Ürdün] 1987).

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 70; Buhârî, "Şehâdât", 3, "Edeb", 68; a.mlf., *et-Târîhu's-şagîr*, I, 2, 4, 34, 35; Müslim, "Nikâh", 111-112; Vâkıdî, *el-Megâzî*, III, 873, 967, 968, 973, 1085; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 239, 277, 346; IV, 184, 229, 295; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 94-100; Halife b. Hayyât, *et-Târîh* (Ömerî), s. 97, 120; a.mlf., *et-Tabakât* (Zekkâr), s. 26; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 296; İbn Hibbân, *Meşâhîr*, s. 33; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 248-252; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 399-403; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, II, 97, 98; VII, 24, 26, 287-288; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, I, 259-260; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: 'Ahdü'l-hulefâi'r-râsîdîn*, s. 91-92; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 343; İbn Hudeyde, *el-Mişbâhu'l-muğî* (nşr. Muhammed Azîmüddîn), Beyrut 1985, I, 90-91; Fâsî, *el-İk-dü's-semîn*, IV, 265-267; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), II, 236-239; VII, 506-507, 509, 517-518, 652; VIII, 148, 193-194; Zürkânî, *Şerhu Mevâhib*, Kahire 1854, III, 390-391; Bahrül-ulûm-i Tabâtabâî, *Ricâlü's-seyyid Bahrü'l-ülûm* (nşr. M. Sâdik Bahrülulûm - Hüseyin Bahrülulûm), Tahran 1363 hş., II, 325-334; Mehmed Zihni, *el-Hakâik*, İstanbul 1311, II, 3-6; Bedrân, *Tehtizbü Târîhi Dimaşk*, V, 48-55; M. Mustafa el-A'zamî, *Küttâbü'n-nebi*, Riyad 1401/1981, s. 57-58; Hasan es-Sadr, *Te'sîsü's-Şi'a*, Beyrut 1981, s. 353-355; Mustafa Fayda, *İslâmiyetin Güney Arabistan'a Yayılışı*, Ankara 1982, s. 59-60; Cezzâr, *Medâhilü'l-mü'elîfîn*, I, 413-414; Abdülhay el-Kettânî, *et-Terâtibü'l-idâriyye* (Özel), I, 125, 126, 199, 200, 209, 272; II, 7, 155, 156, 204, 206; Şâkir Mahmûd Abdülümün'im, "Küttâbü'n-nebi", *el-Mü'errihu'l-Arabî*, IV, Bağdad 1975, s. 187-188; H. Loucel, "Khâlid b. Sa'îd", *EP*² (Fr.), IV, 960-961.

M. YAŞAR KANDEMİR

HÂLİD b. SİNÂN

(خالد بن سنان)

Hâlid b. Sinân b. Gays el-Absî
(IV veya VI. yüzyıl [?])

Câhiliye döneminde yaşamış
sâlih bir kişi.

Gatafân kabilesinin büyük kollarından birini teşkil eden ve cengâverlikleriyle meşhur olan Benî Abs kabilesine mensup olduğu nakledilir. Yaşadığı dönem

kesin olarak bilinmemektedir. Bazı rivayetlerde milâttan önce, bazılarında milâdi IV. yüzyılda veya Kısra Enûşîrvân döneminde (531-579) yaşadığı söylenmektedir. Kızının veya oğlunun Hz. Peygamber'le görüştüğüne dair rivayetleri dik-kate alarak onun Resûl-i Ekrem'in doğumundan kısa bir süre önce yaşadığını söylemek mümkündür. Bir rivayete göre Hz. Peygamber, Hâlid b. Sinân'ın kendisini Medine'de ziyaret eden kızı veya oğluna, "Merhaba ey kardeşimin çocuğu!" diyerek iltifatta bulunmuş, bu kişi Resûl-i Ekrem'den İhlâs sûresini dinleyince babasının da aynı şeyleri söylediğini ifade etmiştir (Hâkim, II, 598-599).

Abs kabilesi mensupları, aralarında Hâlid b. Sinân gibi tevhid akidesine inanan ve Hz. Muhammed'in bi'setini haber veren bir kişinin bulunmasından dolayı iftihar ederlerdi. Yine bir rivayete göre Resûl-i Ekrem Medine'de kendisini ziyaret eden Abs kabilesi heyetine Hâlid b. Sinân'ı sormuş ve onun hakkında, "Hâlid kavminin kaybettiği bir nebîdir" demiştir (İbn Kesîr, II, 212). Ancak İbn Abbas'a atfedilen bu haber sahih hadis kitaplarında yer almamaktadır.

Bu tür güvenilir rivayetlerde ona isnat edilen birtakım menkibelere de rastlanır. Bunlardan bazılarına göre Hâlid Necid, Hicaz, Hayber, Harretüleşca' gibi bölgelerden birinde gündüzleri yoğun duman çıkarıp, geceleri uzak mesafeleri aydınlatacak kadar güçlü ışık veren, "nârü'l-harreteyn" (nârü'l-hadesân) adlı bir ateşe tapmaya başlayan kavmini tevhid inancına çağırmıştır. Diğer bazı menkibelere göre ise Absoğulları, peygamberlik iddiasında bulunan Hâlid b. Sinân'dan bir mucize göstermesini isteyerek kayalıklar arasından bir ateş seli akıtmasını teklif etmişler, istedikleri mucize zuhur edip ateş etrafı yakmaya başlayınca bu defa onu söndürdüğü takdirde kendisine inanacaklarını söylemişler, Hâlid de ateşi söndürmek için içine dalmış ve yanmamıştır.

Bu menkibeleri nakleden kaynakların bir kısmı, Hâlid b. Sinân'ın Hz. Peygamber'den veya Hz. İsa'dan önce Araplar'a gönderilmiş bir peygamber olduğunu kabul eder. Söz konusu rivayetleri sened ve metin açısından değerlendiren âlimler ise Hâlid b. Sinân'ın Câhiliye devrinde yaşamış Kus b. Sâide, Ümeyye b. Ebû-Salt, Varaka b. Nevfel gibi tevhid inancına bağlı (Hanîf) sâlih bir kişi olabilece-

ği görüşünü benimsemişlerdir. Kur'an-ı Kerim'de Resûl-i Ekrem'e yakın bir zamanda Araplar'a peygamber gönderilmediğinin bildirilmesi (es-Secde 32/3), ayrıca bazı sahih hadislerde Hz. Peygamber'le Hz. İsa arasında başka bir peygamberin bulunmadığına temas edilmesi de (Buhârî, "Enbiyâ", 48; Müslim, "Fezâ'il", 143, 144) bu görüşü teyit etmektedir. Kelâm âlimleri, Allah'ın, peygamberlerini şehirliler arasından seçip gönderdiğini dik-kate alarak bir bedevî olan Hâlid b. Sinân'ın peygamber olamayacağı görüşünü benimsemişlerdir. Muhyiddin İbnü'l-Arabî *Fuşûşü'l-hikem*'de Hâlid b. Sinân'a bir bölüm ayırmıştır.

Hz. Peygamber'in Hâlid b. Sinân'ı taklit ettiğini ileri süren müsteşrik Caetani'nin bu iddiası ilmî dayanaktan yoksundur. Zira Caetani, bu hususta yukarıda bahsedilen rivayetleri esas almıştır ki bunların güvenilir olduğu bilinmektedir. Söz konusu iddia, Hz. Muhammed'in gerçek bir peygamber olduğunu kabul lenememekten kaynaklanmaktadır (ayrıca bk. HANİF).

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Enbiyâ", 48; Müslim, "Fezâ'il", 143, 144; İbnü'l-Kelbî, *Cemhere* (Nâcî), s. 443, 449; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 296; Câhiz, *Kitâbü'l-Hayevân*, IV, 476-478; İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medîneti'l-münevver*, II, 420-430; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 62; Mes'ûdî, *Mürûcü'z-zeheb* (Meynard), I, 131-132; IV, 18-22; Hâkim, *el-Müstedrek*, Beyrut 1986, II, 598-600; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, Beyrut 1965, I, 376; a.mlf., *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), II, 99; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdü'l-me'âd*, Beyrut 1989, III, 671, dipnot: 1; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, Beyrut 1966, II, 211-212; Demîrî, *Hayâtü'l-hayevân*, Kahire 1321, II, 18, 131-132; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ* (Şemseddin), I, 467; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 466-469; Semhüdfî, *Vefâ'ü'l-uefâ* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Beyrut 1971, I-II, 152-154; Diyarbekrî, *Târîhu'l-hamîs*, I, 199-200; Mahmûd Şükrî el-Âlûsî, *Bulûgu'l-ereb*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübü'l-ilmîyye), I, 176; II, 164-165, 278-279; L. Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1925, IV, 91; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, I, 348; IV, 253; VI, 462-463, 546, 698; Köksal, *İslâm Tarihi* (Mekke), IV, 255-260; Ali Sâmî en-Neşşâr, *Neş'etü'l-fikri'l-felsefî fi'l-İslâm*, Kahire 1978, s. 74; Andrew Rippin, "Rhmnn and the Hanifs", *Islamic Studies Presented to Charles J. Adams* (nşr. W. B. Hallaq - D. P. Little), Leiden 1991, s. 162; Ahmed Avni Konuk, *Fusûsü'l-Hikem Tercüme ve Şerhi* (haz. Mustafa Tahralı - Selçuk Eraydın), İstanbul 1992, IV, 311-316; İsmail Cerrahoğlu, "Kur'an-ı Kerim ve Hanifler", *AÜİFD*, XI (1963), s. 87; Ch. Pellat, "Khâlid b. Sinân", *EP*² (İng.), IV, 928; Mustafa Fayda, "Abs (Benî Abs)", *DİA*, I, 312.

AHMET ÖNKAL